

קושיות לכבוד הרגל

כבוד חול המועד

הגרע"א בשו"ת ח"א בהשמטות לתשו' א' הוכיח מל' הרמב"ם פ"ו מהל יו"ט ששמחה נוהגת בחוה"מ אבל כבוד עונג לא.

וק' ע"ז מל' המשנה סוכה מ"ח א' ההלל והשמחה שמונה כיצד מלמד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יו"ט אחרון של חג כשאר כל ימות החג, ומבואר שבכל ימות חג והיינו אף בחוה"מ יש כבוד. וד"ז שאלתי לכבוד רבנו בעל קהלות יעקב זלה"ה, ואמר שבאמת הרי מבואר שיש מקצת כבוד ועונג בחוה"מ, וע' כן בשעה"צ סי' תק"ל ס"ד ק' שהביא ממכילתא פ' בא דדריש מקרא דיש כבוד ועונג בחוה"מ וק' להרמב"ם, וע"כ צ"ל דאמנם אין כבוד ועונג כמו וי"ט, אבל מ"מ צריך לכבדם יותר מימות החול ע"ש.

אלא שמ"מ ק' שהרי במשנה אמרו שחייב בכבוד יו"ט אחרון כשאר ימות החג, ומשמע שדינים שוה, ובאמת ל' המשנה צ"ב בלא"ה שפתח בהלל ושמחה וסיים בהלל ושמחה וכבוד וצ"ע.

יין בחול המועד

בסוכה מ"ז ב' לימא מסייע ליה לרב נחמן דאמר רב נחמן זמן אומרו אפי' בשוק דאי אמרת בעינן כוס כוס כל יומא מי איכא, ופירש"י ואין יין מצוי לכל אדם בחולו של מועד.

והנה בסוכה כ"ז א' רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה וחכ"א אין לדבר קצבה.

ולר' אליעזר שצריך לאכול י"ד סעודות, ולד' הסוברים שברכת המזון אף ביחיד טעונה כוס, ע' תו' פסחים ק"ח ב' ד"ה שמע, ושו"ע או"ח סי' קפ"ב ס"א א"כ ע"כ שיש לו כוס כל יום מחול המועד. [וי"ל דהגמ' דלא כר"א, ובלא"ה לפי תו' כ"ז א' ד"ה אי ל"ק].

שינה בסוכה

בסוכה דף כ"ו ע"א רבא ליה לר' אחא בר אדא למיגנא בר ממטלתא משום סירחא דגרגישתא כו', כ' הרא"ש כ' בס' המצות דוקא למיגני אבל למיכל אסור, ולא מסתבר דיותר מוזיק הריח בשעת אכילה, ונקט למיגני רבובתא משום דחמירא שינה מאכילה דאוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה ואין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה עכ"ל.

צ"ע דמה שאין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה הרי מבואר לקמן בגמ' דאינו משום חומרא אלא משום גזירה שמא ירדם, או משום דאין קבע לשינה והיינו דאף שינת עראי חשיבא כשינת קבע, אבל אין זה משום דשינה חמורה, וכן צ"ע בד' הרא"ש ברכות דף י"א שכ' "שאל ר"י את ר"ת אם צריך לברך על השינה בסוכה דיותר חמירה שינה מאכילה דיותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה ושינת עראי אסורה חוץ לסוכה", וצ"ע.

בגזירת שמא יעביינו ד"א ברה"ר

בסוכה מ"ב ב' אמר רבה גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבינו ארבע אמות ברה"ר והיינו טעמא דשופר.

ויל"ע לר' אליעזר דאמר בשבת דף קל"א א' שמכשירי שופר ולולב דוחין את השבת, א"כ כמו שלעשות שופר ולולב דוחה את השבת, ה"נ לילך אצל בקי ללמוד ידחה את השבת.

[ובפמ"ג סי' תקפ"ח ס"ק ה' במש"ז הק' לב"ש שאין מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך ואסור להוציא ביו"ט ס"ת, א"כ ה"נ שאסור להוציא לולב ושופר, א"כ אין נפ"מ בין יו"ט שחל בשבת ליו"ט סתם].

מצוה הבאה בעבירה

בסוכה דף ל"ד ב' של תרומה טהורה לא יטול ואם נטל כשר, ובגמ' פליגי אם משום שמכשירה לקבל טומאה או משום שמפסידה במשמוש הידים. לכא' ק' הואיל ואמרו לא יטול למה אם נטל כשר, דכיון שיש איסור בנטילתה א"כ יחשב כמצוה הבאה בעבירה.

לולב במדינה יום אחד

בדף מ"א ב' תניא ר' אלעזר בר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא

ק"ש ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע הולך לבקר חולים ולנחם אבלים לולבו בידו נכנס לבית המדרש משגר לולבו בידו בנו וביד עבדו וביד שלוחו כו', והנה לד' רש"י (מא) שלולב במקדש ז' היינו דוקא מקדש ובירושלים היה לולב ניטל רק יום אחד, וברמב"ם פיהמ"ש מבואר שכל ירושלים חשיבא מקדש, ולד' רש"י צ"ל דמנהג אנשי ירושלים ליטול הלולב כל היום איירי ביו"ט ראשון דאילו בשאר הימים לא היה לולב ניטל בירושלים כלל.

והנה בביצה י"ב א' ס"ל לב"ש שאין מוציאים את הלולב ביו"ט משום דלא אמרי' מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך, והואיל כל מנהג אנשי ירושלים שייך רק ביום הראשון, א"כ א"א לקיים מנהג ירושלים לפי ב"ש.

עוד בהנ"ל

והנה בגמ' אי' הולך לבקר חולים ולנחם אבלים והנה יש להבין איך משכח"ל ניחום אבלים בסוכות והרי אם מת קודם החג פקע מיניה אבילות כמבואר במו"ק י"ט א' ובשו"ע יו"ד שצ"ט ס"א.

דאיירי שמת בתוך החג וזוה אף שאין נוהג דיני אבילות אבל ניחום אבלים נוהג כמבואר בשו"ע שם סעיף ב', והשתא לד' הרמב"ם דאיירי גם בחוה"מ ניחא, אך לרש"י שכל אנשי ירושלים הוא רק ביום א' שהוא יו"ט צ"ע איך משכח"ל ניחום שאם מת קודם החג פקע מיניה אבילות ואם מת ביו"ט הרי כל זמן שלא נקבר ל"ש ניחום, אא"כ נימא שנקבר ביו"ט ע"י גויים.

ברכה על מנהג

בתו' סוכה מ"ד ב' דנו אם יש ברכה על מנהג, כ' להוכיח שהרי יו"ט שני בזה"ז הוא רק מנהג ויש בו ברכות, ודחו התו' שכל הנידון אם מברכים על מנהג הוא שא"א לומר וצונו אבל בתפלות של יו"ט אין בהם וצונו ואילו מברכה שעל תקיעת שופר ביום שני של ר"ה אין ראי' דשם אינו ממנהג אלא דין.

והגרע"א בגהש"ס הק' שמצינו ברכות שאומרים בהם וצונו יו"ט שני, שהרי בליל שני של פסח מברכים על אכילת מצה ועל אכילת מרור, וכן הק' הר"ן.

יש להעיר שהרי בליל יו"ט מדליקין נרות ומברכים להדליק נר של יו"ט וגם בליל יו"ט שני מברכים, וק' שאם אין מברכים על מנהג איך מברכים, [וכאן לית' לתי' הגרע"א שהרי מברכים להדליק]. שוב הראוני בשו"ת חת"ס יו"ד סי' קצ"א

צבא הלוי

**פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמינברג
של"מ"א**

שעמד בזה, וכ' שבאמת הרי בתו' שבת כ"ה הביאו שאין כלל ברכה על הדלקת נרות של שבת, אבל למנהגינו שמברכים שוב יש להוכיח שיש ברכה על מנהג. עוד ק' מברכת הלל ביו"ט שני של שבועות ובשמחת תורה בחול' שהרי יו"ט שני הוא מנהג ואיך מברכים לקרות את הלל.

אם צריך להקדים כהן בנטילת לולב

סוכה מ"א ב' ולא היה לולב אלא לר"ג בלבד שלקחו באלף זוז נטלו ר"ג ויצא בו ונתנו לרבי יהושע במתנה נטלו ר' יהושע ויצא בו ונתנו לר' אלעזר בן עזרי' במתנה נטלו ר' אלעזר בן עזריה ויצא בו ונתנו במתנה לר"ע נטלו ר"ע ויצא בו והחזירו לר"ג.

והנה ר' אלעזר בן עזרי' היה כהן ור' יהושע בן חנניה היה לוי כמבואר במע"ש פרק ה' מ"ט, והרי במו"ק כ"ח ב' א' דתנא דבי ר' ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון, וע"ש ברש"י לפתוח בראש לקרות בס"ת ולברך ברכת המזון, וא"כ יל"ע איך הדין להקדים לכל מצוה.

כלי שיר אם היו כלי שרת

בסוכה נ' ע"ב מבואר דלמ"ד עיקר שירה בכלי הרי שכלי שיר היו כלי שרת. ובעירובין ק"ב ב' קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה, ואם בתחילה כאן וכאן אסור. ובגמ' ורמינהו נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה, לא קשיא הא רבנן והא רבי אליעזר, לרבי אליעזר דאמר מלשירי מצוה דוחין את השבת קושרה, לרבנן דאמרי אין דוחין עונבה, אי רבי אליעזר אפילו לכתחילה נמי. וצ"ע שבזחים פ"ח א' ת"ר כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן, ואין מתיכין לתוכן אבר, נפגמו אין מתקנין אותן; סכין שנפגם אין משחזין את פגימתה, נשמטה אין מחזירין אותה, אבא שאול אומר סכין מטרפת היתה במקדש, ונמנו עליה כהנים וגזוה. וא"כ אף בחול איך היו מתקנים כינור של מקדש שנתקלקל. וק' למ"ד עיקר שירה בכלי הרי כלי שיר היו כלי שרת, וא"כ אף בחול לא היו מתקנים אותם. והרי משנה זו שקושרים נימא בשבת ע' בפ' ר' יהונתן דס"ל עיקר שירה בכלי ע"כ דוחה שבת, וכן נ' ברש"י שכ' דהך יקשרה היא אב מלאכה וע"כ דס"ל עיקר שירה בכלי, וכמבואר בתו' יו"ט.

אם יש מצוה בהחזקת ס"ת

בסוכה מ"א ב' א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא צלווי קא מצלי ביה (עם הלולב בידו) מיתבי לא יאחו אדם תפילין בידו וס"ת בחיקו ויתפלל כו' התם לאו מצוה נינהו וטרוד בהו הכא מצוה היא.

וצ"ע במגילה ל"ב א' אמר רבי פרנך א"ר יוחנן כל האוחז ספר תורה ערום נקבר כו' אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אותה מצוה, ובתו' ד"ה בלא אותה מצוה י"מ מצות אחיזה, ומבואר שיש מצוה של אחיזה ס"ת, ובתו' שם כו' וק' מאי רבותא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן לכך פי' ריב"א בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה שאם אחז ס"ת ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה כו', ולפי' ריב"א אין הכרח מהגמ' שיש מצות אחיזה אבל מ"מ משמע שריב"א אין חולק ע"ז ורק שהק' דפשיטא שאין לו שכר אחיזה כשאוחז שלא כדיו. וזה אינו כהגמ' בסוכה שאין מצוה באחיזת ס"ת וצ"ע. (וע' צה"ל סוכה סי' קג).

אם שמן של שמחת בית השואבה היה קודש

בסוכה נ"א מבליאי מכנסים כהנים ומהמיניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, ובדף נ"א אשה

היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה, וכ' התו' בירושלמי פריך היאך בוררת האיכא מעילה דשמן ופתילה היו של הקדש כו', והנה במשנה נזכר רק שהפתילות היו של קודש ולא נזכר שהשמן היה של קדש, וק' שבתו' פסחים כ"ו א' כ' בד"ה מעילה כו' תימה דבפ' החליל (סוכה נג). תניא אשה בוררת חטים לאור של בית השואבה והשמן והפתילה היו של קודש כדתנן התם כו', וצ"ע דאמנם מבואר במשנה שהפתילות היו מבגדי כהנים אבל אין מבואר שהשמן היה של קודש.

הכנסת אתרוג של ע"ה לעזרה

הנה בסוכות היה כל א' מביא ד' מינים שלהם לעזרה לקיים מצות נטילה במקדש כמבואר בסוכה מ"ב ב'. והנה מסתמא היו ביניהם גם עמי הארץ, וע"ה כליו ואוכליו טמאים ואיך מותר להכניס לעזרה, ואמנם מבואר בעירובין דף ק"ד ב' שעל כלי חרס אין חיוב של ביאת מקדש משום שאין לו טהרה במקוה או משום שאינו נעשה אב הטומאה ולפ"ז ה"ה לאוכלים, אבל אף שאין עליהם חיוב אבל יש עליהם איסור.

ע' זבחים צ"ד ב' כלי חרס שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנסו ושוברו במקום קדוש, ומבואר שיש איסור להכניס כלי חרס טמא למקדש, וא"כ איך היו מכניסים אתרוגים של ע"ה לעזרה.

בחגיגה כ"ו א' שברגל הכל חשובים חברים לענין טהרות. אך יש לדון שהרי יו"ט ראשון שחל להיות בשבת היו מוליכין לולביהן להר הבית בערב שבת, ונמצא שהיו מכניסים קודם הרגל. וע' צה"ל על סוכה סי' עג.

יש תחת המיטה

סוכה כ' ע"ב הישן תחת המטה בסוכה לא יצא, וברש"י ועיקר ישיבת סוכה אכילה שתיה ושינה, וכבר הק' מאי שייך בשינה לא יצא יד"ח, אבל ק' עוד למה לא נקטו בפשיטות האוכל תחת המיטה לא יצא יד"ח, וע' צה"ל סוכה סי' כו.

אמירת שים שלום

ברמ"א סי' קכ"ז ס"ב כ' ונהגו לומר בשחרית שים שלום וכן כל זמן שאומר אלהינו כו', אבל בלאו הכי מתחילין שלום רב, ויש מתחילין שים שלום במנחה של שבת, הואיל וכתוב ביה באור פניך נתת לנו, שהיא התורה שקורין במנחה בשבת (הגהות מיימוני פ"ח מהלכות תפלה ויש להעיר להנהיגים לקרות בתורה בליל ש"ת א"כ יאמרו בערבית שים שלום. והי' אפ"ל שכיון שאינו אלא מנהג ע"כ לא חשיב שיש בו קריאת התורה, אבל יש שדנו במתפלל מנחה בשבת ביחיד דכיון שלא היה לו בפועל קריאת התורה אין לומר שים שלום, או דתלי' בתר תפלה שיש בה קריאת התורה. ואם תלי' במציאות ובמנחה בשבת כשלא קראו בתורה אין אומרים שים שלום, א"כ ה"נ בערבית במקום שקראו בתורה יאמרו שים שלום.

קריאת עשר תעשר בשמיני עצרת בחול

בטור סי' תרס"ח כ' גבי קריאת התורה בשמיני עצרת בחוץ לארץ ומוציאין שני ספרים וקורין באחד ה' בראה כל הבכור ואם הוא שבת קורין שבעה ומתחילין עשר תעשר, ויש שמתחילין לעולם עשר תעשר לפי שהוא זמן אסיפה ומתנות עניים, ובשו"ע כ' כד' הראשונה ובמג"א כ' שהמנהג כדעה שנית שבהיאת הטור.

וצ"ע דהואיל והטור איירי לענין קריאה בחול"א כ"מ מה יש להזהיר על מעשרות והרי אין מעשרות נוהגות בפירות שגדלות בחול"ל.